

**MIEHIKKÄLÄN KUNNAN ESIOPETUSSUUNNITELMA
1.8.2025 ALKAEN**

SISÄLTÖ

MIEHIKKÄLÄN KUNNAN ESIOPETUSSUUNNITELMA

- 1 **Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet**
  - 1.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet
  - 1.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua
  - 1.3 Arvoperusta
  - 1.4 Oppimiskäsitys
  - 1.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

2. **Esiopetuksen toimintakulttuuri**
  - 2.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet
  - 2.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa
  - 2.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa

3. **Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet**
  - 3.1 Monipuoliset työtavat
  - 3.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena
  - 3.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

4. **Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki**
  - 4.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen
    - 4.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet
    - 4.1.2 Tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen
  - 4.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot
  - 4.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen
    - 4.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi
    - 4.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma
    - 4.3.3 Tukea koskeva päätös
  - 4.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö
    - 4.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö
    - 4.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö
  - 4.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä
    - 4.5.1 Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus
    - 4.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu
    - 4.5.3 Muut opetuspalvelut
    - 4.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä
    - 4.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

5. Opiskeluhoolto

1. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsella on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Heillä on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen.

Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti, inklusion periaatteita noudattaen. Inklusio on käsitteenä laaja, mutta se tulee nähdä jokaista lasta koskevana ja esiopetuksen järjestämisen periaatteena, arvona sekä tapana ajatella. Kaikkia lapsia koskee yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys.

Esiopetuksella on suuri merkitys lapsen tuen tarpeen varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimiseen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen.

1.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, jotka perustuvat Suomen perustuslakiin (11.6.1996/731), perusopetuslakiin (628/1998) ja -asetukseen (852/1998) ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) (myöhemmin tasa-arvolaki), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013) sekä esiopetuksen opetussuunnitelmanperusteisiin. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa toimintaa varhaiskasvatuslaki. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta. Esiopetusta annetaan lukuvuodessa vähintään 700 tuntia.

Miehikkälän esiopetus noudattaa perusopetuksen työpäiviä, pois lukien lauantai-työpäivät. Tämä tarkoittaa 736 tuntia esiopetusta toimintavuoden aikana. Toiminta tapahtuu Miehikkälän päiväkodissa erillisessä kuusivuotiaiden esiopetusryhmässä, joka toimii Miehikkälän alakoulun tiloissa, sekä tarpeen vaatiessa myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhdistetyissä ryhmissä, joissa on esiopetusikäisten lasten lisäksi myös muun ikäisiä lapsia. Jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet toteutuisivat, on esiopetusikäisten lasten toiminnan eriyttämiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Esiopetus ja siihen kuuluvat materiaalit ja välineet ovat lapsille maksuttomia, lisäksi jokaiseen esiopetuspäivään sisältyy ohjattu ruokailutilanne, jossa lapsille tarjotaan maksuton ateria.

Opetusta annetaan Miehikkälässä suomen kielellä, mutta valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteiden ja kielitietoisien esiopetuksen periaatteiden mukaisesti toiminnassa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa suunnittelemalla toiminta hyvin etukäteen ja ennakoimalla toimintaa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ketään ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Myös seksuaaliseen häirintään puututaan heti ja sen kaltaista toimintaa ennalta ehkäistään opettamalla lapsille turvataitoja. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustilanteita ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Miehikkälän varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajien kanssa keskustellaan matalalla kynnyksellä kaikista lapsen oppimiseen, kasvuun ja turvalliseen kehitykseen liittyvistä asioista.

Toiminta perustuu esiopetuksen opetussuunnitelmaan, vuosittain päivitettävään ja hyväksyttävään esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan sekä opiskeluhoitosuunnitelmaan, jotka ovat esiopetuksen opettajien tärkeimmät työvälineet. Suunnitelmia arvioidaan säännöllisesti ja niitä päivitetään aina tarvittaessa.

1.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Esiopetuksessa kaiken toiminnan keskiössä on lapsi. Esiopetus on perusta elinikäiselle oppimiselle ja osa oppimisen polkua: varhaiskasvatus – esiopetus – perusopetus. Nämä muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Miehikkälän esiopetuksen toiminta-ajatuksena on elämän kunnioitus: itsensä, toisten sekä ympäristön ja eläinten kunnioittaminen. Kannustamme lasta saavuttamaan tietoja ja taitoja, jotka edistävät hänen kehitystään ja myönteistä suhtautumista omaan oppimiseensa. Oppimisen ilon avulla vahvistamme itsetuntoa ja myönteistä minäkuvaa sekä harjoittelempa erilaisten ihmisten kohtaamista.

Vertaisryhmän merkitys oppimisessa on tärkeä ja leikin kautta oppiminen on keskeistä. Kasvatus, opetus ja kehityksen tukeminen tapahtuvat kehityksellisesti ja yksilöllisesti sopivassa toiminta- ja oppimisympäristössä. Tiivis yhteistyö kodin, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun välillä on onnistuneen ja sujuvan oppimisen polun ja esiopetuksen edellytys. Lapsen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen turvataan tiedonsiirtopalaverien ja alakoulun kanssa tehtävän yhteistyön, esimerkiksi tutustumispäivä -käytäntöjen avulla.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jossa opetusta ja kasvatusta ohjaavat esiopetussuunnitelma sekä lasten yksilölliset esiopetuksen oppimissuunnitelmat. Lapsen henkilökohtaisesta suunnitelmasta käy ilmi lapsen vahvuudet sekä opetuksen yksilölliset tavoitteet ja tarpeet. Lapsen esiopetuksen suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon myös mahdollinen lapsen aiempi varhaiskasvatussuunnitelma. Lähtökohtana opetuksessa on, että lasten mielipiteitä ja ajatuksia opetukseen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa kuunnellaan ja ne huomioidaan sekä heidän identiteettinsä kehittymistä tuetaan lämpimässä vuorovaikutuksessa. Lapsen osallisuuden toteuttamiseksi rakennetaan jatkuvasti uusia toimintatapoja, joiden avulla lasten vaikuttaminen mahdollistetaan. Tällaisia toimintatapoja ovat esimerkiksi lasten kanssa käytävät päivittäiset keskustelut ja lasten toiveiden esille nostaminen ja niiden toteuttaminen.

Toimintavuoden aikana pidettävissä esiopetuksen tiimi- ja ryhmäpalavereissa sekä erillisissä henkilöstön suunnittelu- ja arviointipäivissä arvioidaan kokonaisvaltaisesti esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Arviointi tapahtuu pohtimalla esiopetussuunnitelman ja esiopetuksen toimintasuunnitelman mukaisen toiminnan ja painopisteiden toteutumista sekä yhteisten arviointimateriaalien ja arviointikeskustelujen avulla. Miehikkälän esiopetuksen henkilöstö arvioi myös lasten osallisuuden toteutumista, pedagogista toimintaa ja leikkiympäristöjä keskustelemalla lasten kanssa sekä hyödyntämällä erilaisia lasten osallisuutta mahdollistavia toimintatapoja, kuten lasten haastatteluja ja havainnoinneista saatua tietoa.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksen hän osallistuu kaikkeen toimintaan ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä.

1.3 Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina on lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, perustuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Perustana on käsitys siitä, että lapsuus on itseisarvona merkityksellinen. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin on. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi,

huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä sekä yhteisönsä jäsenenä. Lapsella on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omista lähtökohdistaan käsin.

Oppimisenpolku pitää sisällään kaiken aikaisemman opitun ja sen pohjalta hänellä on oikeus iloita oppimastaan sekä oppia myös leikkien. Lapset otetaan mukaan oppimisympäristönsä rakentamiseen ja heidän mielipiteillään on väliä. Erilaisia tapoja oppia ja toimia arvostetaan.

Lasten saaman hyvän opetuksen perustana on sensitiivisyys, kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu. Esiopetuksessa tuetaan lasten terveellisiä elämäntapoja, kehitetään tunteita ja taitoja sekä kiinnitetään huomiota kauneuden tajuun.

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Miehikkälän esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaiisiin perheisiin ja lapsiin sekä kotien katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusteiden tärkeä osa. Opetus on puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitoutumatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupalliseen vaikuttamiseen.

1.4 Oppimiskäsitys

Lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä toisten kanssa, on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään taiteellisesti ja kehollisesti ilmaisten - näin ollen kaikki arjen tilanteet ovat lapsille oppimistilanteita. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Kaikki oppiminen rakentuu lapsen aiemman kokemusmaailman varaan ja jokainen lapsi on tärkeä, arvostettu toimija. Uusien opeteltavien tietojen, taitojen ja asioiden tulee olla lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan liittyviä. Lapsen aikaisemmat oppimiskokemukset vaikuttavat vahvasti lapsen uuden oppimiseen. Oppimisen tulee olla monikanavainen, kokemuksellinen ja havainnollinen prosessi, jossa jokainen lapsi voi hyödyntää itselleen ominaista tapaa oppia ja hahmottaa uusia asioita ja maailmaa. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapsi opettelee toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle, ja yhteistä päämäärää tavoittelevalle toiminnalle. Esiopetuksessa vallitsee lämmin vuorovaikutus ja myönteinen, kannustava ja turvallinen ilmapiiri, jossa leikki ja toiminnallisuus luovat puitteet oppimiselle. Kaiken toiminnan tavoitteena on herättää lapsessa halu oppia lisää ja vahvistaa lapsen käsitystä siitä, että oppiminen on iloinen asia. Esiopetusryhmän henkilöstön säännölliset suunnittelu-, arviointi- ja palaverikäytännöt tukevat esiopetustoiminnan tavoitteiden saavuttamista.

1.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laajaalaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan, millainen on oppimisilmapiiri sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan käytännössä.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, toiminnallisten leikkien, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikkien, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille kokemuksia sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan ja

sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Miehikkälässä ajattelun ja oppimisen osa-alueen keskeisin tavoite on kasvattaa lasten luontaista oppimisen iloa sekä tukea lapsen taitoa oivaltaa asioita itse, esimerkiksi esittämällä lapselle lisäkysymyksiä ja ohjaamalla häntä oikeaan suuntaan, valmiin vastauksen antamisen sijaan. Oppimisen pohjana hyödynnetään lapsiryhmän mielenkiinnonkohteita sekä lasten tekemiä aloitteita, joiden ympärille käsiteltävän asian voi rakentaa ja verhota. Sen minkä ilotta oppii, sen surutta unohtaa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvyille ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittämistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittämistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Esiopetuksessamme vahvistetaan kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta osana päivittäistä toimintaa. Turvallinen ja lämminhenkinen sosiaalinen ilmapiiri vahvistaa lapsen itsetuntoa ja tukee sosiaalisten taitojen harjoittelua. Turvallisessa yhteisössä lapset ja henkilöstö pohtivat yhdessä ristiriitoja ja keinoja niiden ratkaisemiseen. Kiusaamista ei sallita missään muodossa.

Mahdolliset kiusaamistilanteet käsitellään lasten kanssa yhdessä, kaikkia osapuolia tukien ja kuunnellen. Kiusaamisen ennalta ehkäisynä varhaiskasvatuksessamme ja esiopetuksessamme panostetaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväan elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä.

Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Miehikkälässä panostetaan lasten terveyden ja liikunnan edistämiseen tarjoamalla henkilöstölle säännöllisesti mahdollisuutta kouluttautua varhaiskasvatusikäisten lasten liikunnan saralla. Lisäksi pyrimme huomioimaan esiopetuksessamme monipuolisesti varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset ja kehittämään toimintatapojamme sekä oppimis- ja toimintaympäristöjämme lasten sekä aikuisten fyysistä aktiivisuutta lisääviksi.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kovalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Miehikkälän esiopetuksessa vieraillaan säännöllisesti kirjastossa. Toimintavuoden aikana kerrotaan paljon tarinoita, luetaan eri aikakausien satuja ja keskustellaan niistä yhdessä. Esiopetuksessa myös harjoitellaan luku- ja kirjoitustaidon alkeita sekä vastataan lasten kielellisiin tarpeisiin yksilöllisten taitojen ja kiinnostustasojen mukaisesti. Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti monilukutaidon kehittymistä, esimerkiksi tutustumalla kirjaimiin, numeroihin, näppäimistökirjoitukseen ja symboleihin, kuviin ja eri tavoin kirjoitettuihin teksteihin (esimerkiksi emojiin).

Lisäksi esiopetuksessa tutkitaan eri ympäristössä esiintyviä viestejä ja logoja. Niitä myös tuotetaan itse, tulkitaan, arvioidaan ja muokataan esimerkiksi leikeissä, taiteen tai mediakasvatuksen keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä.

Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Miehikkälän varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa lapsen aktiivinen toimijuus huomioiden. Tavoitteena on lisätä lapsen valmiuksia toimia tieto- ja viestintäteknistä osaamista vaativissa tilanteissa ja tarjota lapselle monipuolisia mahdollisuuksia kokeilla nykYTEknologisia välineitä, palveluita ja pelejä. Esiopetuksessamme hyödynnetään tieto- ja viestintäteknikkaa pedagogisena opetuksen välineenä päivittäin. Kaakon kaksikon esiopetuksessa tarjotaan media- ja digikasvatusta, jonka tavoitteena on tukea ja ohjata lasten turvallista median ja digivälineiden käyttöä. Aikuisen tehtävä on suojella lasta median ja digitalisaation haitallisilta vaikutuksilta, mutta myös mahdollistaa lapselle myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia median parissa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Miehikkälän esiopetuksessa lasten osallisuutta pyritään vahvistamaan ja lisäämään käyttäen erilaisia lapsilähtöisiä menetelmiä, tällaisia ovat esimerkiksi lastenkokoukset.

Järjestämme mahdollisuuksien mukaan sisäisiä ja ulkoisia koulutuksia, joiden tavoitteena on antaa henkilöstölle lisää tietoa ja valmiuksia vahvistaa lasten ja perheiden osallisuutta lapsiryhmissä. Lapset ja vanhemmat osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin esiopetusyksikössä erikseen sovittavalla tavalla.

2. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuurin lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toiminta kulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia, mutta sitä pitää myös kehittää sekä arvioida.

Toiminta kulttuuri rakentuu muun muassa

-arvoista, perinteistä ja oppimiskäsityksestä

-työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta

-oppimisympäristöstä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä (oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt)

-yhteistyöstä sen eri muodoissa

-vuorovaikutuksesta ja sen ilmapiiristä

-henkilöstön osaamisesta, ammattilaisuudesta ja kehittämisotteesta

-johtamisrakenteista ja -käytännöistä

-toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista

Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Se pitää sisällään kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työoloille, ammatilliselle osaamiselle, koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

2.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toiminta kulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toiminta kulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei.

Toimintakulttuurin kehittäminen lähtee lapsen edun ensisijaisuudesta ja edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä.

Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Miehikkälän esiopetuksessa ymmärretään, että henkilöstön pedagoginen toiminta vaikuttaa suoraan annettavan esiopetuksen laatuun. Jokainen esiopetuksen kasvatus- ja opetustiimiin kuuluva henkilö sitoutuu työssään esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteisiin arvoihin tavoitteisiin.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen omintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokonaisuuksien avulla. Lapsille suunnitellaan sopivia haasteita, mutta myös taataan oppimisen edellytykset oppimista tukevin opetusjärjestelyin. Lapset saavat kokemuksen, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään sekä toiminnallaan on merkitystä. Moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle luodaan perustaa ohjaamalla lapsia huomioimaan ja kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Esiopetuksessa näkyy lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset.

Oppimisen ja oivaltamisen ilo

Esiopetuksessa kannustetaan kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään. Iloitsemme onnistumisista ja oivalluksista, yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat kuuluvat osana esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa. Leikille annetaan tilaa sekä opetellaan uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä hyödynnetään myös mahdollisuuksien mukaan opetuksessa.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana.

Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että jokainen lapsi pääsee ilmaisemaan näkemyksiään ja mielipiteitään sekä lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon esiopetuksen toiminnassa. Heille voidaan antaa myös pieniä työtehtäviä, joiden avulla opetellaan vastuullisuutta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Aikuiset ja lapset kunnioittavat toisiaan, toimivat avoimessa vuorovaikutuksessa, pitävät huolta toisistaan ja ympäristöstään. Tunteiden nimeämiseen ja niiden kehollisuuteen kiinnitetään huomiota. Tunnesäätelyä harjoitellaan. Harjoitteluun kuuluu myös ristiriitatilanteiden rakentava selvittely taito. Kiusaamista ei sallita ja sen juurisyihin pyritään puuttumaan. Kiusaamista ennalta ehkäistään

tukemalla mm. kaveritaitoja. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan aina lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Hyvinvointiin kuuluu oleellisena osana myös terveelliset elämäntavat, ravitsemus, liikunta sekä lepo.

Miehikkälän pedagoginen johtaminen edistää suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti henkilöstön oppimista ja jatkuvaa pedagogiikan kehittämistä opetussuunnitelmien ja tiimikohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Miehikkälässä pyritään järjestämään vuosittain henkilöstön pedagogisiin tarpeisiin vastaavaa koulutusta. Ryhmissä pidetään suunnittelupäivät syksyn alussa, jolloin valitaan edellisen toimintavuoden arviointeihin ja asiakaskyselyn tuloksiin peilaten alkavan toimintavuoden pedagogiset tavoitteet ja painopisteet ryhmittäin. Lisäksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön osaamista kehitetään vuosittain kehittämissuunnitelman mukaisesti. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti eri tasoilla, esimerkiksi tiimitasolla tiimipalavereissa, ryhmäpalavereissa päiväkodin johtajan johdolla sekä toimintasuunnitelman väliarvioinnissa vuoden vaihteessa sekä esiopetuksen arviointipäivässä toimintavuoden päättyessä alkukesällä.

Yksikön esihenkilö on vastuussa pedagogisen johtamisen rakenteiden mukaisen toiminnan toteutumisesta. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa oman tiimensä pedagogisesta johtamisesta ja yhteisten tavoitteiden toteutumisesta. Koko esiopetuksen henkilöstöllä on vastuu esiopetuksen toteuttamisesta omassa esiopetusryhmässään.

2.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen. Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen, mutta mahdollistaa myös rauhoittumisen.

Miehikkälän esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti oppimisympäristöjä niin sisällä kuin ulkonakin. Luonto on lähellä ja sinne on helppo mennä lasten kanssa kävellen. Oppimisympäristönä luonto tarjoaa monimuotoisen mahdollisuuden kokea asioita liikkuen ja leikkien.

2.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheessa

Yhteistyö esiopetuksessa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän kanssa.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Kaiken yhteistyön perustana on henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Tämä on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetus- ja varhaiskasvatustyhteisön henkilöstön kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan pareittain, pienryhmissä sekä osana isompaa ryhmää.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Yhteistyö huoltajien kanssa alkaa rakentua heti ensimmäisestä kohtaamisesta lähtien. Tavoitteenamme on jatkuvasti kehittää yhteistyötapoja ja omalta osaltamme vahvistaa luottamusta huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä panostamalla jokaiseen kohtaamiseen. Huoltajien

kanssa keskustellaan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista sekä oppimisen ja kehityksen etenemisestä. Keskusteluja käydään päivittäisissä kohtaamisissa, eri viestintävälineitä hyödyntäen sekä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta- ja arviointipalavereissa, jotka pidetään vähintään syksyllä ja tarvittaessa keväällä. Yhteisen kielen puuttuessa käytetään keskusteluissa tarpeen mukaan tulkkia yhteisymmärryksen ja yhdenvertaisuuden takaamiseksi.

Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lapsen kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa. Huoltajien tulee saada tietoa esiopetuksen kuljetuksista ja opiskeluhollosta sekä lapselle esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Tämä tieto voidaan antaa mm. syksyisin järjestettävässä vanhempainillassa. Keväisin huoltajilta kerätään asiakaspalautteita opetuksen ja toiminnan kehittämiseksi. Lapsille järjestetään erillinen esiopetukseen tutustumispäivä, jolloin myös vanhemmille annetaan mahdollisuus tulla tutustumaan esiopetuksen toimintaympäristöön ja henkilöstöön.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtymä- ja nivelvaiheissa yhteistyön tekeminen korostuu. Onnistuneet nivelvaiheet opinpolulla edistävät lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä vahvistavat heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä yhteistyötä tehdään niin vanhempien kuin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön välillä, järjestämällä opetuksen kannalta tärkeiden tietojen välittämiseksi tiedonsiirtopalaveri. Myös esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä pidetään tiedonsiirtopalaveri, johon osallistuu mahdollisuuksien mukaan ensimmäisen luokan opettaja/opettajat, esiopetuksen opettaja, lapsen huoltaja/huoltajat, koulun erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Huoltajille järjestetään aina mahdollisuus osallistua tiedonsiirtopalaveriin. Esiopetuskeväänä lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tutustumistunteja perusopetuksessa. Myös tuleva luokanopettaja ja/tai koulun erityisopettaja voivat vieraila esiopetuksessa kevätkaudella. Esiopetuksen henkilöstö tekee myös monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi.

Yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä kehitetään ja muokataan jatkuvasti saadun palautteen ja/tai tarpeen mukaan. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa voi vaihdella toimintavuosittain erilaisten toiminnan painotusten, lasten tarpeiden ja projektien mukaisesti.

3. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet. Miehikkälän esiopetussuunnitelman ja valtakunnallisten esiopetussuunnitelmaperusteiden lisäksi esiopetuksen pedagogista toimintaa ohjaa esiopetuksen toimintasuunnitelma, joka laaditaan toimintavuodeksi kerrallaan. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta hyväksyy suunnitelmat syksyn kokouksessaan.

3.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde, vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä.

Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tietoa ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon

kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointiin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

3.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Lapsikohtaiseen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan yhteistyössä vanhempien kanssa kutakin lasta koskevat opetuksen tavoitteet. Tavoitteet voivat liittyä esimerkiksi oppimisvalmiuksien tukemiseen, oppimisen tai sosiaalisten taitojen vahvistamiseen.

Lapsesta saatavan tiedon keruussa käytetään hyödyksi myös lapsen omia sekä aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemiä havaintoja ja ajatuksia. Jatkuvan havainnoinnin, dokumentoinnin ja lasten ja vanhempien palautteen avulla toimintaa kehitetään ja muokataan yhä paremmin kutakin lasta ja lapsiryhmää palvelevaksi kokonaisuudeksi.

Lapsia ohjataan myös itsearviointiin. Lapsille sanoitetaan ja tehdään näkyväksi heidän vahvuuksiaan ja tuetaan heitä asioissa, joita vielä opetellaan. Lapsille annetaan rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta, jotta kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana.

Opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä siirretään lapsen tulevan ensimmäisen luokan opettajan tietoon tiedonsiirtopalaverissa.

Esiopetuksen henkilöstö tekee lisäksi jatkuvaa, tavoitteellista itsearviointia ylläpitääkseen esiopetuksen laatua sekä kehittääkseen sitä edelleen. Tämä itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Arviointia varten kerätään havaintoja ja tarkoituksenmukaista tietoa lapsista sekä palautetta lasten vanhemmilta. Lisäksi esiopetuksen henkilöstön ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan kesken käydään säännöllisiä pedagogisia keskusteluja toiminnan kehittämiseksi.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus, johon merkitään opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Huoltajien pyytäessä todistukseen lisätään lapsen henkilöllisyystunnus. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

3.2 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Ilmaisun monet muodot

Erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla lapsi kehittää valmiuksiaan ympäröivän maailman jäsentämiseen. Tämän myötä lapsen oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat. Harjoittelu tukee myös keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä.

Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua *musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun* perustaitoja harjoittelemalla. Kaiken lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Tärkeää ei ole lopputulos, vaan itse elämys ja oppimisprosessi, jossa keskitytään monikanavaiseen ja kokonaisvaltaiseen oppimiseen.

Esiopetuksen *musiikillisen toiminnan* tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lasten oma ilmaisu on keskeisellä sijalla. Lapsille mahdollistetaan moniaistisia musiikillisiä kokemuksia laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Lasten kanssa opetellaan lauluja, taputellaan rytmejä ja tutustutaan eri soittimiin. Musiikista havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä. Kaikki perustuu ilmaisun iloon kokeilun ja tutkimisen kautta.

Kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Tärkeintä on kokeilu; oppiminen tapahtuu yrityksen ja erehdyksen avulla. Lasten tuotoksia ei arvoteta, vaan ne nähdään tekijänsä arvokkaana luomistyönä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin ja kuvien herättämiin tunteisiin. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvallista ilmaisua voidaan myös toteuttaa esimerkiksi rakentamalla tai mediaesityksiä tekemällä.

Itsensä ilmaisua harjoitellaan myös *käsitöiden* tekemisen avulla. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja.

Suullista ja kehollista ilmaisua esiopetuksessa harjoitellaan mm. draaman tai sanataiteen avulla. Lasten ilmaisua ja mielikuvituksellista ajattelua pyritään rikastamaan monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Lähtökohtana ovat lasten omat havainnot tai kokemukset. Tavoitteenamme on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Toiminta voi olla yhtä lailla spontaania kuin suunniteltuakin, ja sitä voidaan dokumentoida esimerkiksi videoinnin ja valokuvauksen avulla.

Kielen rikas maailma

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä enemmän lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline. Kielen avulla lapsi jäsentää arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Tärkeää on vahvistaa lapsen kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Mallioppiminen ja aikuisen antama runsas myönteinen palaute on tärkeää oppimisen kannalta.

Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Oppimisympäristön tulee olla lasta motivoiva kielen ja sanavaraston karttumisen kannalta. Miehikkälässä lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan. Esiopetuksessa lasten kieltä ja kulttuuria kunnioitetaan sekä sen jatkuvuutta tuetaan. Lapsi saa vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että hänen äidinkieltään kunnioitetaan ja pidetään tärkeänä.

Lapsen suomen/ruotsin/saamen/viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana. Opetuksessa kiinnitetään huomiota vuorovaikutustaitojen kehittymiseen esim. kysymällä, arvioimalla, päättelöllä sekä kertomalla ja keskustelemalla. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Lapsia innostetaan keksimään tarinoita esimerkiksi saduttamisen tai digitarinoiden avulla. Lapsille luetaan paljon erilaisia satuja, joista keskustellaan yhdessä.

Puhetta opetellaan muuttamaan kirjoitetuksi kieleksi opettajan mallintamisen ja harjoitusten avulla. Sanoja tutkitaan äänteiden ja tavujen avulla. Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen.

Tavoitteenamme on, että lapset oppisivat omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan omien taitojensa mukaan erilaisia tekstejä. Leikin ja harjoitusten avulla kehitetään lapsen hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Opetetaan lasta oikeaan kynäotteeseen ja näppäimistön käyttöön tietokoneen avulla.

Minä ja meidän yhteisömme

Lapsia autetaan ymmärtämään yhteiskunnan monimuotoisuutta ja opetellaan toimimaan siinä. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla ja keskustelemalla niistä suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Lasten kanssa tutustutaan mediaan tablettien ja sanomalehtien kautta. Tutustutaan lähiyhteisön historiaan ja nykypäivään, esimerkiksi tutustumalla lapsilähtöisesti salpalinjaan, lähialueiden palveluihin sekä toimintamahdollisuuksiin ja elinkeinoinhin kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisesti.

Lasten kanssa pohditaan arjen eettisiä valintoja ja kehitetään omia tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä hyviä peruskäytöstapoja; näitä taitoja harjoitellaan monipuolisesti eri tilanteissa ja erilaisilla menetelmillä lasten arjessa esim. keskustelujen, roolileikkien, satujen ja median kertomusten avulla. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita.

Miehikkälässä esiopetuksessa kiinnitetään huomiota kestävään kehitykseen - lasten kanssa pohditaan esiopetuksen arjessa eettisiä valintoja: lyhyet matkat kannattaa mennä kävellen, pyrin ottamaan ruokaa sen verran kuin jaksan syödä, harjoittelen roskien lajittelua, miten voin vähentää esimerkiksi veden ja sähkön kulutusta.

Esiopetuksessa tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin, kulttuureihin ja katsomuksiin juhlien ja arjen tapahtumien avulla. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lisäksi teemme yhteistyötä Haminan evankelisluterilaisen seurakunnan kanssa. Osallistumme seurakunnan järjestämiin katsomuskasvatustuokioihin ja esiopetukselle suunnattuihin tapahtumiin mahdollisuuksien mukaan perheiden vakaumuksia kunnioittaen.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö, lähiluonto sekä rakennettu ympäristö tarjoavat lapselle runsaasti mahdollisuuksia havainnoida ja oppia. Opeteltavat asiat, matemaattiset taidot sekä teknologia- ja ympäristökasvatus, tulee liittää osaksi lasten kokemusmaailmaa. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota sekä arjessa että luonnossa esiin tulevaan matematiikkaan. Näin tarjotaan oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Luonnossa liikkumalla, tutkimalla ja havainnoimalla lasten luontosuhde kehittyy. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, päättelämään sekä etsimään niihin yhdessä vastauksia. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa.

Esiopetuksessa matemaattisia taitoja kehitetään toiminnallisesti leikkien oppimisympäristössä, hyödyntäen eri aisteja. Havaintoja harjoitellaan etsimään lasten arjesta, kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toimintaa suunnitellaan niin että lapsilla on mahdollisuuksia luokitella, ratkaista ongelmanratkaisutehtäviä, vertailla, asettaa asioita järjestykseen sekä etsiä ja löytää säännönmukaisuuksia. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön muotoja sekä nimeämään niitä.

Matemaattisten taitojen opetteluissa kiinnitetään erityistä huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittymiseen. Lapsia innostetaan havainnoimaan luontoa lukusanan, lukumäärän sekä lukumerkin opetteluissa. Lasten geometrista ajattelua vahvistetaan järjestämällä mahdollisuuksia rakenteluun, muovailuun sekä askarteluun.

Esiopetuksessa mitataan asioita kehonosilla sekä erilaisilla mittausvälineillä. Aikakäsitystä pohditaan yhdessä lasten kanssa tutkimalla kelloa ja harjoittelemalla aikaan liittyviä termejä kuten eilen, huomenna, joskus sekä pohtimalla vuorokaudenaikoja. Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja, niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisista materiaaleista. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityn

Tavoitteenamme on luoda pohjaa liikkuvalle, aktiiviselle elämäntavalle sekä sille, että lapset ymmärtäisivät liikkumisen yhteyden terveyteen ja hyvinvointiin. Kasvua ja kehitystä lähestytään liikunnan, ruuan, kulutuskäyttäytymisen, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmasta. Tärkeänä tavoitteena esiopetuksessa on itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot; kehittyäkseen näissä asioissa lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoa ja yhteistä pohdintaa.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia päivittäiseen monipuoliseen liikuntaan, leikkiin, pelaamiseen ja näiden kautta liikunnan iloon. Monipuolinen liikkuminen on lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta tärkeää. Liikunnan avulla voi myös opettaa tietoja ja taitoja. Liikuntatilanteet ja liikkuminen ovat merkittäviä lapsen tunnealueen kehittymisen näkökulmasta. Liikkumista toteutetaan monipuolisissa ympäristöissä salissa, kentillä, pihilla, pienissä sisätiloissa, metsässä, vedessä, lumella ja jäällä.

Esiopetuksen arjessa harjoitellaan motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja, lisäksi harjoittelempa päivittäin hienomotorisia taitoja. Huomioimme toiminnassamme varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset ja pyrimme omalta osaltamme lisäämään lasten päivittäistä monipuolista liikuntaa.

Ruokailutilanteissa harjoitellaan lasten kanssa hyviä ruokailutapoja sekä terveyttä edistävää ruokailua yhdessä ruokaillen. Esiopetuksen henkilöstö toimii ruokailussa malliesimerkkinä lapsille. Tutustumme suomalaiseen ruoka- ja tapakulttuuriin sekä terveelliseen lautasmalliin yksilöllisesti lasta

ohjaten ja lapsituntemus huomioiden. Kiinnitämme huomiota sosiaalisten taitojen kehittymiseen, harjoitellamme toisten huomioon ottamista sekä omien ja toisten tunteiden tunnistamista.

Tärkeää on, että lapset ovat tietoisia oikeudestaan turvalliseen elämään ja koskemattomuuteen. Miehikkälässä lapsille viestitään, että aikuinen on aina apuna ja tukena ongelma- ja ristiriitatilanteissa. Näitä taitoja harjoitellaan pääasiassa yhteisen tekemisen, kuten pelien, leikkien ja liikkumisen kautta.

4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Miehikkälän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon ryhmä sekä yksittäinen lapsi osana ryhmää. Esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia tai oppimisen haasteita ehkäistään ennakolta monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muunnellen (pienryhmä toiminta), henkilöstön yhteistyöllä, eriyttämisellä sekä mahdollisuuksien mukaan samanaikais- ja yhteisopettajuudella.

4.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada **ryhmäkohtaisia** tukitoimia ja **lapsikohtaisia** tukitoimia. Ryhmäkohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitettujen tukitoimien tarkoitus on tukea lapsia oppimisessa sekä esiopetukseen osallistumisessa. Jos ryhmäkohtaiset tukitoimet eivät riitä tulee lapselle järjestää viipymättä, lapsen edun mukaisesti, **lapsi kohtaiset tukimuodot**. Lapsen edun selvittäminen edellyttää aina lapsen näkemyksen huomioon ottamista lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Lukuvuosi suunnitelmaan kuvataan, miten tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja

arvioidaan. Miehikkälässä tukimuotojen suunnittelussa käytetään apuna mm lapsihavainnointia, osaamista arvioivia testejä sekä lomakkeita (lapsen esiopetuksen suunnitelma, joka tehdään yhdessä perheen kanssa), monialaista yhteistyötä mm erityisopettajan kanssa sekä mahdollisesti varhaiskasvatuksesta saadun tiedon perusteella. Suunnitelman toteutuksesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Tukitoimien riittävyttä ja tavoitteiden saavuttamista tulee arvioida jatkuvuuden periaatteella. esiopetustatäydentävän varhaiskasvatuksen osalta Miehikkälässä noudatetaan varhaiskasvatuksen tukitoimien toteuttamisen käytänteitä. Myös lukuvuosisuunnitelmaan kuvataan tuenjärjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, yhteistyö eri tahojen sekä huoltajien kanssa.

4.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tukimuotojen tarkoituksena on taata kaikille lapsille mahdollisuus oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti sekä saada oppimisen tarpeensa huomioiduksi. Tuen järjestämisen lähtökohtana on aina lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitysparpeet. Kaikki lapset saivat onnistumisen kokemuksia oppimisesta ja ryhmän jäsenenä toimimisesta. Lasten ohjaamisella ja kannustamisella tehdään lapsille heidän oppimisen edistymisen näkyväksi. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeudet voivat liittyä kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehittymiseen. Oppimiset vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin haasteisiin tai hahmottamisen haasteisiin. Ongelmia voi tulla esille myös sosiaalisissa suhteissa, tunteiden säätelyssä, tarkkaavaisuudessa tai käyttäytymisessä.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin, jos oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä huolimatta lapsella on vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsee, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoiltopalvelun ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tekemisen muoto, sillä vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin.

4.1.2 Tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen aikana. Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen tulee opetuksen kannalta välttämättömän tiedon siirtyä salassapitovelvoitteiden estämättä. Tiedon tulee

siirtyä myös silloin, jos lapsi siirtyy toiseen ryhmään, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa.

Mikäli lapsella on ollut ennen esiopetusta apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluja, lapsikohtaista avustamispalvelua, erityisopettajan opetusta säännöllisesti, pienryhmässä toimimista koko aikaisesti, voidaan tukitoimien tarve arvioida ja tuen toteuttamista suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

4.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisäksi. Näin pyritään ennaltaehkäisemään vahvempia tukimuotoja sekä tukemaan lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti. Ne kytkeytyvät suoraan esiopetusryhmän tarpeisiin, jotka voivat vaihdella vuosittain.

Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmän muodostamista siten että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Apuna voidaan käyttää myös erittämistä joko helpottaen tai vaikeuttaen käsillä olevaa tehtävää. Oppimisen edellytyksiä tukeva opetusjärjestely on myös kielitietoinen opetus, jolla tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. Inklusiivisten periaatteiden mukaisesti tuki toteutetaan osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuu selkeän päivärytmin luominen (strukturi). Jokaiselle lapselle taataan sensitiivinen ja saavutettava vuorovaikutustapa. Apuna voidaan käyttää viittomia, kuvia tai erilaisia teknologian ratkaisuja.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteutuminen ryhmässä. Näihin kuuluu tilojen esteettömyys, lapsi ryhmän pienentäminen sekä henkilökunnan mitoituksen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmä kohtaista tukimuotoa. Ne ovat yleinen tukiopetus (eriyttäminen, pienryhmä toiminta, samanaikaisopetus), opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisäksi. Tuen edellytyksenä on henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeesta. Ryhmäkohtainen tuki ei edellytä esim. hallintopäätöstä vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana ryhmän toimintaa ja niiden tulee näkyä ryhmän lukuvuosisuunnitelmassa. Tukimuotoja voidaan tarkentaa toimintakauden aikana ja niiden vaikuttavuutta arviointia, suunnittelua ja toteutusta tarkennetaan yhteistyössä henkilöstön kanssa vuosisuunnitelmassa tehdyn arviointi suunnitelman mukaisesti.

Opetuskielen tukiopetusta antaa pääsääntöisesti ryhmän opettaja, mutta sitä voi myös antaa muu opettaja. Sitä on annettava esiopetuksessa niin usein kun on tarpeen. Tukiopetuksen suunnittelussa otetaan huomioon kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä-opetuksen näkökulma.

Miehikkälässä erityisopetusta antaa erityisopettaja kelpoinen opettaja. Erityisopettajan antama opetus tapahtuu muun esiopetuksen yhteydessä toteutettuna, mutta se mahdollistaa myös opetuksen pienemmälle ryhmälle. Ryhmän koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmien muodostamien voi olla joustavaa. Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota esiopetusryhmän opettajalle ja koko henkilökunnalle, neuvontaa lapsen ja opetuksen asioissa.

4.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömät. Lapsikohtaisia tukimuotoja annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsikohtaisen tuen lisäksi hänellä on oikeus saada ryhmäkohtaista tukea. Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään ensisijaisesti hänen omassa esiopetuksen toimipaikassa. Tukitoimien toteutuminen kuvataan tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa (perusopetuslaki).

Erityisopettaja voi antaa opetusta osittain pienryhmässä, muun opetuksen yhteydessä tai tarpeen vaatiessa myös yksilöopetuksena. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi vuoden tai lukukauden. Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat

kyseeseen silloin kun muut tukitoimet eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden. Lääkinnälliseen kuntoutukseen tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena, mutta ne apuvälineet jotka mahdollistavat oppimisen järjestetään lapsen tarpeen mukaisesti. Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle. Tukitoimet kohdentuvat aina oppimiseen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen. Ne eivät korvaa sosiaali- ja terveystalveluita.

4.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Lapsikohtaisen tuen arvioinnissa pohditaan aina ratkaisuja, jotka parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen oma mielipide on selvitettävä ikätasoisesti. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin. Arvioinnissa on otettava selvää

- oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve
- toteutetut opetusjärjestelyt
- ryhmäkohtaiset tukimuodot
- lapsikohtaiset tukimuodot joita on mahdollisesti jo toteutettu

Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnitteluun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa. Poissaolot eivät ole perusta lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten ensisijainen tuki on ryhmäkohtainen tukimuoto, mutta myös lapsikohtainen, jos lapsen etu sitä vaatii. Tuen tarpeen arvioinnista vastaa ryhmän opettaja. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellinen lausunto tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle. Jos lapsi on saanut varhaiskasvatuksessa pedagogista, rakenteellista tai hoidollisia tuen

muotoja tai tukipalveluita otetaan ne huomioon arvioidessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa.

4.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Tuen tarpeen arvioinnin jälkeen laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.

Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa suunnitelman laatimiseen. Suunnittelu työhön pitää ottaa mukaan lapsen huoltajat. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajien myötävaikuttamista, mikäli huoltaja näin valitsee. Tukitoimia suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaiset tukitoimet toteutetaan
- miten tukitoimien vaikuttavuutta seurataan

Suunnitelmien vaikuttavuutta ja toteutumista on arvioitava tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana. Lapsen saama lapsikohtainen tuki otetaan huomioon hänen siirtyessä perusopetukseen.

4.3.3 Tukea koskeva päätös

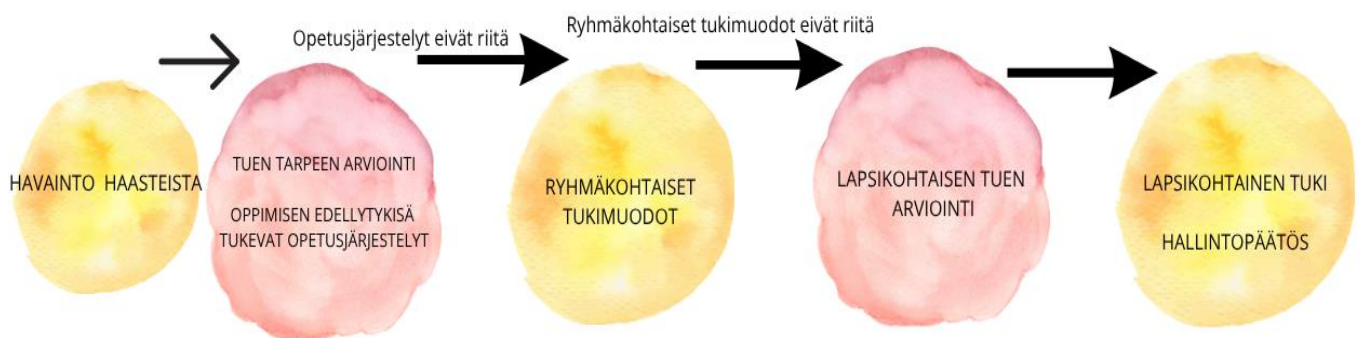
Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintapäätös lapselle annettavasta lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätös menettelyssä noudatetaan hallintolakia. Miehikkälässä hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksesta vastaava viranhaltija.

Lain mukaisesti opetuksenjärjestäjän on kuultava lasta ja tämän huoltajaa, kirjallisesti tai suullisesti, ennen hallintopäätöstä. Hallintopäätös voi olla kielteinen tai myönteinen. Päätöksen perusteluissa tulee tulla ilmi mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon voidaan hakea oikaisua. Hallintopäätöstä muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet joita tuen toteuttaminen edellyttää. Suunnitelmaa ei päätöksessä kuvata.

4.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukee liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaan tukea.

4.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea. Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajille annetaan riittävästi tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajien kanssa. Kerrotaan myös, etteivät he tai lapsi voi kieltäytyä oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen seurantaan. Lapsi voi tarvita myös oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta.

4.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹²⁰. Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta. Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu

4.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

4.5.1 Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaisesti 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²⁶, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹²⁷ ja tukea koskevan päätöksen¹²⁸ mukaisesti.

Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioda oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita.

Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Tällöin

esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5 ja 6vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen. Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista.

Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen. Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä.

Yhteistyö on 123 Perusopetuslaki 26 a § 124 Perusopetuslaki 9 § 125 Oppivelvollisuuslaki 2 § 126 Perusopetuslaki 20 d § 127 Perusopetuslaki 20 e § 128 Perusopetuslaki 20 f § 129 Oppivelvollisuuslaki 2 § 130 Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026 31.8.2026 välillä 131 Perusopetuslaki 26 a § 132 Oppivelvollisuuslaki 3 § Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain. Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta

varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi.

Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen. Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

4.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi. Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen

suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen.

4.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveystilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen.

4.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen. Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten.

5. Opiskeluhoolto

Opiskeluhooltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä Virolahden kanssa

Opiskeluhoollon kokonaisuuteen kuuluu koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen saakka. Miehikkälällä ja Virolahdella on yhteinen opiskeluhoolto suunnitelma, joka koskee alueen esiopetusta (3), alakouluja (3), yläkoulua ja Virolahden lukiota. Opiskeluhoollon kokonaisuutta toteutetaan sivistys- ja hyvinvointipalveluiden monialaisena yhteistyönä, jossa tärkeänä yhteistyökumppanina ovat myös lapsi ja lapsen huoltajat.

Miehikkälän kuraattori- ja psykologipalveluiden järjestämisestä vastaa Kymenlaakson hyvinvointialue.

